

Animalian eläinpoliittiset tavoitteet eduskuntavaaleissa 2023

Tiivistelmä

Eläinten kohtelu on kasvava keskustelun aihe myös Suomessa. Siksi jokaisella puolueella tulee olla selkeät kannat siihen, millaista eläinten kohtelua pidetään hyväksyttävänä. Olemme koostaneet tähän oleellisimpia eläinkysymyksiä erityisesti vuoden 2023 eduskuntavaaleja ajatellen.

- Turkistarhaus on kiellettävä. Jos kieltoa ei saada aikaan, turkisasetusella tulee säätää merkittäviä parannuksia eläinten oloihin.
- Suomen on laadittava toimintasuunnitelma eläinkokeiden lopettamiseksi. Suunnitelman tulee sisältää konkreettiset askeleet ja aikataulu.
- Kaikille tuotantoeläimille tulee tarjota lisää tilaa. Eläinten kasvattaminen verkko- ja ritiläpohjilla tulee kieltää poikkeuksetta. Eläinten lajityypillisen käyttäytymisen mahdollisuuksia, kuten ulkoilua, tulee lisätä.
- Kasvatettavien kalojen hyvinvointia on parannettava. Kalojen hiilidioksiditainnutus on kiellettävä ja kalojen kasvatusiheyttä on rajoitettava.
- Maataloustukia tulee suunnata kasviproteiinien tuotantoon eläintuotannon ylläpitämisen sijaan. Kasviperäisen ruuan kulutusta tulee lisätä nostamalla eläinperäisten tuotteiden hintaa suhteessa kasviperäisiin.

Turkistarhaus on kiellettävä

Suomalaisista 71 % vastustaa nykymuotoista turkistarhausta. Suomalaiset haluavat turkiseläimille huomattavasti lisää tilaa ja mahdollisuuksia toteuttaa lajityypillistä käyttäytymistään. Tarhauksen jatkumiselle nykyisellään puuttuu kansalaisten tuki.

Turkistarhoilla kasvatettavien eläinten olosuhteisiin on luvattu parannuksia jo yli 10 vuoden ajan. Jo vuonna 2011 Jyrki Kataisen hallitus kirjasi hallitusohjelmaansa tarhaajien vaihtoehtoisia työllistymismahdollisuuksia koskevan selvityksen, joka jäi tekemättä. Vuonna 2013 eduskunta hylkäsi kansalaisaloitteen turkistarhauksen kieltämiseksi, mutta samalla todettiin, että turkiseläinten oloihin pitää saada parannuksia. Samana vuonna eduskunta hyväksyi valiokuntamietinnön, jonka mukaan turkiseläinten hyvinvoinnin riskitekijöihin kuuluu pito-olosuhteiden yksipuolisuus, kuten virikkeettömyys ja monikäyttöisen tilan puute. Mitään muutoksia turkiseläinten kasvatukseen ei ole kuitenkaan tehty.

Kansalaismielipiteestä huolimatta turkistarhausta on tuettu viime vuosina julkisista varoista kymmenillä miljoonilla euroilla. Koronapandemian yhteydessä turkistarhoja tuettiin yli 30 miljoonalla eurolla. Taloustutkimuksen mukaan 76 % suomalaisista ei hyväksy turkistarhauksen tukemista verovaroista.

Turkistarhaus on osoittautunut taloudellisesti epävarmaksi ja poliittisesti epäsuosituksi elinkeinoksi. Alan laskusuunta on myös vahva: turkistilojen määrä Suomessa on laskenut vuosien 2018–2021 aikana 763 tilasta noin 600 tilaan (vähennys 24 prosenttia). Samalla kasvatettujen eläinten määrä on laskenut noin 30 prosenttia vuosina 2018–2021. Myös eurooppalainen kehitys tukee turkistarhauksesta luopumista: kaikkiaan jo lähes 20 Euroopan maata on kieltänyt turkistarhauksen. Kesällä 2021 Hollanti ja Itävalta vaativat Euroopan komissiota kieltämään turkistarhauksen EU-alueella. Aloitetta tukevat myös Belgia, Saksa, Slovakia, Italia, Ranska, Irlanti, Puola, Slovenia, Bulgaria ja Luxemburg.

Toimenpide

Turkistarhaus tulee lakkauttaa Suomesta viiden vuoden siirtymäajalla. Turkisalan suunta alaspäin on ollut jo pitkään tiedossa. Euroopan komissio haluaa vuoteen 2027 mennessä voimaan lain, joka kieltää tuotantoeläinten häkkikasvatuksen EU-alueella, ja tämä keskustelu tulee heijastumaan myös turkiseläinten kasvatuksen kieltämiseen. Hallitusohjelmaan on saatava kirjaus turkistarhauskiellosta lyhyellä siirtymäajalla.

Turkiseläimiä koskeva asetus

Turkiseläimiä koskevaa asetusta on valmisteltu vuosia. Tietojemme mukaan asetukseen ei olla kirjaamassa mitään merkittäviä parannuksia turkiseläinten olosuhteisiin.

Turkistarhaus olisi ehdottomasti kiellettävä siirtymäajalla. Jos näin ei kuitenkaan käy, tulee varmistaa, ettei turkisasiä asetusta hyväksytä ilman merkittäviä parannuksia turkiseläinten olosuhteisiin. Mikäli asetukseen kirjataan vain suunnitellut kosmeettiset muutokset, oikeuttaa se turkisalan jatkamaan turkistarhausta vuosiksi eteenpäin. Jos asetus kuitenkin etenee, tulee asetukseen saada vähintään seuraavat muutokset:

- Verkkopohjahäkeistä on luovuttava.
- Eläimille on taattava mahdollisuus lajityypilliseen käyttäytymiseen, kuten minkeille uimiseen ja kiipeilemiseen, ketuille kaivamiseen ja supikoirille talviunen nukkumiseen.
- Kaikkien häkkien koko on vähintään kaksinkertaistettava.
- Eläimillä on oltava jatkuvasti pääsy häkin koko tilaan (eli kaksiosaisen häkin toista osaa ei saa sulkea).
- Kaikille eläimille tulee taata jatkuva sulan juomaveden saanti.

Suomen on laadittava suunnitelma eläinkokeista luopumiseksi

Suomi on sitoutunut EU:n koe-eläindirektiivin myötä korvaamaan kaikki eläinkokeet eläinkokeettomilla vaihtoehdoilla. Tavoitteen saavuttamiseksi Suomi on sitoutunut eläinkokeiden korvaamiseen, niissä käytettävien eläinten vähentämiseen ja koe-eläinten hyvinvoinnin parantamiseen (eli kolmen R:n periaate: Replacement, Reduction, Refinement). Eläinkokeiden lopulliselle korvaamiselle ei kuitenkaan ole luotu minkäänlaista aikataulua tai muuta sitovaa suunnitelmaa. Ilman näitä tavoite ei tule toteutumaan.

Varsinaisten koe-eläinten käyttömäärät ovat viime vuosina kasvaneet Suomessa. Samoin eläinten muu tieteellinen käyttö (esimerkiksi geenimuunneltujen hiirten kasvatusta) on lisääntynyt. Vuonna 2020 Suomessa käytettiin eläinkokeissa lähes 120 000 eläintä ja yli 210 000 eläintä muussa tieteellisessä käytössä. Kasvua edelliseen vuoteen oli yli 20 prosenttia. Kasvusuuntaus on vastoin Suomen ja koko EU:n koe-eläinlainsäädäntöä.

Painetta tulee EU:sta runsaasti: syksyllä 2021 Euroopan parlamentti hyväksyi päätöslauselman, jossa Euroopan komissiota kehoitetaan laatimaan toimintasuunnitelma eläinkokeiden lopettamiseksi. Tänä syksynä eläinkokeiden lopettamista vaativa eurooppalainen kansalaisaloite etenee komission ja parlamentin käsittelyyn. Suomen tulisi olla edelläkävijä tässä kehityksessä ja aloittaa kansallisen suunnitelman valmistelu välittömästi.

Toimenpide

- Suomeen on luotava toimintasuunnitelma, joka määrittää konkreettiset askeleet ja aikataulun koe-eläinmäärien vähentämiselle ja lopettaa eläinkokeet vähitellen kokonaan. Toimintasuunnitelman tulee sisältää nimetyt vastuutahot sekä sitova aikataulu.
- Eläinkokeettomien tutkimusmenetelmien rahoitusta tulee lisätä. Tällä hetkellä maa- ja metsätalousministeriö rahoittaa eläinkokeettomien tutkimusmenetelmien validointia ja koordinoitua 300 000 eurolla vuodessa, mutta rahoitusta uhataan vähentää jo lähivuosina. Summa on tällaisenaankin riittämätön ja vain murto-osa eläinkoetutkimuksiin suunnatuista varoista.

Tuotantoeläinten hyvinvointia on parannettava

Suomalaisista 90 % haluaa, että tuotantoeläimiä suojel-taisiin paremmin ja 85 % katsoo, että eläinten on voitava toteuttaa lajityypillisiä tarpeitaan. 139 000 ihmistä allekirjoitti vetoomuksen paremman eläinlain puolesta, jossa vaadittiin muun muassa turkistarhauksen kieltämistä, parsinavetoista ja emakkohäkeistä luopumista sekä kunnollista kivunlievitystä kivuliaisiin toimenpiteisiin.

Vaatimuksista vain pieni osa tulee toteutumaan uudessa eläinten hyvinvointilaissa. On eläinten hyvinvoinnin kannalta täysin kestävämpiä sallia nykyisten parsinave-toiden ja porsitushäkkien käyttö myös jatkossa. Broilereiden jalostus ja kasvatusolosuhteet aiheuttavat niille niin merkittäviä terveys- ja hyvinvointiongelmia, että broilereintuotantoa tulee pyrkiä huomattavasti vähentämään. Ensimmäinen askel olisi nykyisten äärimmäisen nopea-kasvuisten broilerihybridien kasvatuksen kieltäminen.

Toimenpide (tuotantoeläimet)

Eläinten hyvinvointilain hyväksymisen jälkeen uudistet-tavaksi tulevat eläinlajikohtaiset asetukset. Asetustyössä on pidettävä huolta siitä, että eläinten olosuhteet parantuvat ja eläinten mahdollisuudet lajityypillisten käyttäytymistarpeiden toteuttamiseen kohentuvat.

Asetuksissa on vaadittava vähintään seuraavia muutoksia:

- Kaikille tuotantoeläimille tulee tarjota lisää tilaa.
- Eläinten kasvattaminen verkko- ja ritiläpohjil-la tulee kieltää poikkeuksetta.
- Kaikille naudoille tulee taata mahdollisuus laiduntamiseen.
- Sosiaalisten lajien yksinpito tulee kieltää (esimerkiksi vasikat).
- Virikemateriaalien käyttöä tulee lisätä ja monipuolistaa.
- Emojen mahdollisuus hoitaa poikasiaan tulee taata lajista riippumatta.
- Nopeakasvuisten broilerihybridien kasvatus tulee kieltää.

Toimenpide (kalat)

Kalat, kuten muutkin tuotannossa kasvatettavat eläimet, ovat yksilöitä. Kalankasvatuksen säätely ja tilastointi on kuitenkin tällä hetkellä hyvin väljää. Laki ei ota kantaa edes siihen, kuinka paljon kaloja saa pitää tietyssä tilassa eli mikä on kalojen sallittu kasvatustiheys. Suomessa kasvatettavien kalojen määrää on alettava tilastoida.

Kalatalouden, kuten muunkin eläintuotannon, edistä-misestä on luovuttava. Nykyiset kasvatusmenetelmät aiheuttavat kaloille stressiä ja vaurioita. Huomattava hyvinvointiongelma on myös kalojen tainnuttamisen salliminen hiilidioksidilla. Euroopan elintarviketurval-lisuusvirasto EFSA on suositellut jo vuonna 2009 me-kaanisten tai sähköisten tainnutusmenetelmien käyttöä ja kehottanut välttämään muita tainnutusmenetelmiä, kuten hiilidioksiditainnutusta. Norja on kieltänyt kalojen hiilidioksiditainnutuksen vuonna 2007. Suomessa asialle ei ole tehty mitään.

Kalojen koskeviin asetuksiin on tehtävä vähintään seuraavat muutokset:

- Kalojen hiilidioksiditainnutus on kiellettävä.
- Asetuksessa on asetettava rajoituksia kalojen kasvatustiheyteen.
- Kasvatettavien kalojen yksilömäärät on jatkossa tilastoitava.
- Pyydä ja päästä -kalastus ja kalastuskilpailut on kiellettävä.

Eläintuotannon tukemista vähennettävä ja kasvipohjaista ruuantuotantoa lisättävä

Eläinten näkökulmasta nykytuotoinen eläintuotanto aiheuttaa kärsimystä. Se tarjoaa vain harvoin eläimille sellaiset olosuhteet, joissa ne voivat toteuttaa lajityypillisiä käyttäytymistarpeitaan. Tämän lisäksi ilmastokriisi ja kansanterveys vaativat eläintuotannon vähentämistä. Varovaisimpienkin arvioiden mukaan ruuantuotanto aiheuttaa noin kolmanneksen kaikista ilmastopäästöistä, ja näistä 60–70 prosenttia on peräisin eläinperäisen ravinnon, kuten esimerkiksi lihan ja maidon, tuottamisesta. Kansanterveydellisestä näkökulmasta suomalaiset syövät liikaa lihaa.

Euroopan unionin maataloustukijärjestelmä on merkittävin ruuantuotannon poliittinen ohjausjärjestelmä Euroopassa. Suomessa maksetaan maataloudelle erilaisia tukia yli 2 miljardia euroa vuosittain. Summassa on mukana EU:n kokonaan tai osittain maksamia tukisummia sekä kansallisia avustuksia. Maito- ja lihateollisuus ovat Suomessa suurimmat kansallisen maataloustuen saajat. Maatalouden kannattavuus on pysynyt heikkona.

Elänteollisuus pyörii käytännössä maataloustukien varassa. On kestävämpiä kuin eläinten, ilmaston kuin kansanterveydenkin kannalta rahoittaa voimallisesti eläintuotantoa. Tukiin liittyvä keskeinen ongelma on, että ne pitävät eläinperäisten tuotteiden hintaa keino-tekoisesti matalampana kuin kasviperäisten tuotteiden. Maataloustuet vääristävät kilpailua epäoikeudenmukaisesti eläinperäisten tuotteiden eduksi, mistä kärsivät kotimaiset kasviperäisen ruuan tuottajat. Sekä ympäristön, ihmisten terveyden että eläinten oikeuksien kannalta sekä ruuantuotantoa että kulutusvalintoja tulisi suunnata kasviperäiseen suuntaan. Eläintuotannon tukemisen sijaan maataloustukia tulisi ohjata kotimaisten kasviproteiinien tuotantoon. Lisäksi kasvisruuan kulutusta tulee edistää suhteessa lihan kulutukseen esimerkiksi tuotteiden verotusta suuntaamalla. Samaa käytäntöä tulisi edistää koko EU:ssa.

Eläinperäistä ruokaa tulisi syödä nykyistä vähemmän. Kasvissyönnin lisääminen edistää paitsi eläinten oikeuksia, myös hillitsee ilmastomuutosta ja edistää ihmisten terveyttä.

Toimenpide

- Suomen tulee laatia toimenpideohjelma eläinperäisen ruoan kulutuksen vähentämiselle.
- Kasviproteiinien tuotantoa tulee lisätä tuella tuotekehitystyötä ja markkinointia sekä tarvittavia teollisia investointeja ja vientiä.
- Kasvipöytäruuan kysyntää tulee lisätä nostamalla eläinperäisten tuotteiden hintaa suhteessa kasviperäisiin. Tämä voi tapahtua esimerkiksi eläinperäisten tai runsaasti eläinrasvaa sisältävien tuotteiden verotusta korottamalla, kasviperäisten tuotteiden verotusta keventämällä, eläinperäisten tuotteiden menekinedistämistä vähentämällä ja eläintuotannon tukien asteittaisella poistamisella.
- Eläintuotannosta luopuvia tuottajia tulee tukea siirtymässä kasviperäiseen tuotantoon.

Eläinasiavaltuutetun virka

Yhteiskunnallinen eläinten kohteluun ja oikeuksiin liittyvä keskustelu lisääntyy jatkuvasti. Siksi olisi perusteltua, että vuosittain Suomessa eläintuotannossa elävien yli 80 miljoonan eläinyksilön etua olisi ajamassa vähintään yksi eläinasiavaltuutettu. Tällä hetkellä roolissa toimii määräaikainen eläinsuojeluasiamies.

Eläinasiavaltuutetun virasta tulisi säätää laissa, kuten esimerkiksi lapsiasiavaltuutetusta säädetään. Eläinasiavaltuutettu-termi kuvaisi paremmin viranhaltijan toimenkuvaa laajasti kaikkien eläinten suojeluun, hyvinvointiin ja oikeuksiin perehtyvänä ammattilaisena. Lisäksi nimike on sukupuolineutraali.

Toimenpide

Eläinasiavaltuutetun virka on kirjattava lakiin. Eläinasiavaltuutetulle on taattava riittävät toimintaresurssit.